
***„Пагонизиране“ на образа
на българския политик:
предимства и недостатъци***

Венелин Георгиев

Април 2023 г.

професор д-р Венелин Георгиев, „Пагонизиране“ на образа на българския политик: предимства и недостатъци

Резюме: Трансформирането на модела на добрия служител с пагони в модела на добрия политик е процес, успехът на който зависи от характеристиките, които изграждат профилите на тези две групи субекти. Изследването на ефективността на тази трансформация се аргументира със зачестилите случаи за нейната реализация в практиката на институции, каквито са Президентство, Народно събрание и Министерски съвет. В материала се представят резултатите от изследване, целта на което не е отричане на възможността за реализиране на добрия служител с пагони на високите нива в политическата система на страната. Целта по-скоро е да се изследва ефективността при трансформирането на модела на добрия служител с пагони в модел на добрия политик, при което да се създадат условия за постигане на резултати в полза на обществото.

Ключови думи: политик, служител с пагони, профил, анализ, предимства, недостатъци

Professor PhD Venelin Georgiev, *The image of a bulgarian politician “with epaulettes”:* advantages and disadvantages

Abstract: The transformation of a good soldier into a good politician is a process the success of which depends on the characteristics that make up the profiles of these two groups of subjects. The study of the effectiveness of this transformation is argued with the frequent cases of its realization in the practice of institutions such as the Presidency, the National Assembly and the Council of Ministers. The material presents the results of a study, the purpose of which is not to deny the possibility of realizing the good employee with epaulettes at the high levels of the country's political system. Rather, the goal is to examine the effectiveness of transforming the model of the good employee with epaulettes into the model of the good politician, thereby creating the conditions for achieving results for the benefit of society.

Keywords: politician, officer with epaulettes, profile, analysis, advantages, disadvantages

Текстът е лицензиран под [Creative Commons Признание-Некомерсиално-Без производни 2.5 България License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/bg/)

Редактори: проф. Тодор Тагарев, доц. Велизар Шаламанов,
доц. Венелин Георгиев, посл. Валери Рачев

КОНКРЕТИЗИРАНЕ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Едно от предимствата на динамичното време, на което сме съвременници, е наличието на огромен брой тенденции, които могат да бъдат подлагани на анализ с цел достигане до информация, обясняваща настоящето и даваща представа за бъдещето в социален, политически и икономически аспект.

Проследима във времето е тенденцията за „пагонизиране“ на образа на българския политик. Аргумент за наличието на подобна тенденция са многобройните реализации на модел, при който „служители с пагони“, в определен момент, най-често след края на своята кариера в силовите структури на страната, се преквалифицират и започват нова кариера в областта на политиката. Примери за подобни модели могат да бъдат открити и показани на най-високите нива на политическата система на страната, каквито са нивата на Президентството, Народното събрание, Министър-председател и Министерски съвет. Без съмнение подобни модели могат да бъдат разкрити и на нивата на местната власт.

Доколко разбираем е един подобен стремеж на лица с дългогодишен стаж в системата за сигурност в даден момент да се извяват като политически субекти на високите нива на властта става ясно, ако във фокуса се постави качеството „кариеризъм“, разглеждано в неговия положителен смисъл. В институциите на националната сигурност кариеризмът е основна характеристика в професионален план, т.е. самата система интегрира в себе си условия за израстване в кариерата на служителите от системата за сигурност. Усещането за кариеризъм става естествен стремеж за работещите в институциите от националната сигурност и когато същите напусната тази система те продължават да са подвластни на същия този кариеризъм, който ги тласка към търсене на възможности и среда за неговото продължаване. Дали обосновано или не, такава среда се оказва политическата среда, кариеризмът (този път разглеждан в негативния смисъл на понятието) за която не е чужд, а напротив – присъщ и търсен.

Въпросът, който застава в основата на настоящото изследване е за това дали и доколко „пагонизирането“ на образа на българския политик води до резултати, които са полезни за обществото.

Методиката на изследването ползва три основни аналитични инструменти – анализ на документи, профилиране и сравнителен анализ. Анализът на документи се прави с цел натрупване на информация, която да бъде обобщена и използвана в следващите стъпки на изследването. С помощта на индуктивния метод за разработване на профили и на базата на събраната информация се създават профили на добрия политик и на добрия професионалист с пагони. В третата част на изследването се извършва сравнителен анализ на типичните характеристики на двата модела, на базата на резултатите от този анализ се правят изводи за сходствата и различията в типичните характеристики за двете групи изследвани субекти и на тази база се извеждат предимствата и недостатъците от „пагонизирането“ на образа на българския политик. Важно е да се уточни, че предимствата и недостатъците се оценяват спрямо ползите за обществото, в интерес на което „пагонизираните“ политици следва да работят и от което те са финансирани.

СИСТЕМАТИЗИРАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ В ПОЛЗА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

За нуждите на изследването се систематизира информация в две направления. Първото направление систематизира мнения и публикации на автори, занимаващи се с описание на характерните особености на добрия политик. Второто направление следва

същия подход като се сменя субекта, за който се събира информация и той става добрия служител с пагони от институциите в системата за сигурност.

Според френския философ Андре Глюксман политиците имат големи илюзии, свързани с това, че те самите правят историята.¹ Австрийският философ Ото Вайнингер застава зад тезата, че мисълта на политика е съсредоточена върху това да запази властта за цял живот. Това е свързано с отстраняване на всичко, което дори само със своето съществуване застрашава запазването на властта. Споделено разбиране относно образа на политика е, че за да бъде добър той трябва да бъде разумен, със способност за правилна преценка на ситуацията и със собствена съвест. Обратно на това, политиците не са добре приемани когато станат надменни, самоизтъкват се и изразяват превъзходство над останалите. Съществена грешка на политиците е, че те продават политиката като продукт, като например препарат за пране, а не се борят за убежденията си. Политиката следва да се подчинява на закони, различни от тези в полето на пазарната икономика.

Германският политолог Клод Кокс изразява мнението, че съвременните политици не притежават нужните знания. Фридрих Кейк, австрийски икономист, защитава тезата, че контраста между „ние“ и „те“ се използва от политиците за да получат преданост на големи групи от хора. Търсенето и показването на „врага“ (външен и вътрешен) дава свобода в действията на политика. Немският психотерапевт Елмар Басе твърди, че в психологически план политикът се стреми да създава около себе си аура на власт и възхищение, от която се появяват претенциите. Вацлав Хавел, чешки политик, писател и президент защитава тезата, че политикът следва да бъде принципен, търпелив и разумен, с умение да разбира другите.

Според Хелмут Кол, канцлер на Германия, добрият политик трябва да се измерва по резултатите. Той следва да остане верен на себе си и да не загуби смирението си. Това не означава, че понякога заради мнозинството добрият политик не трябва да се отклонява от избрания път, но той следва да държи в ползрението своята цел и пътя напред. Тезата на Нарендо Модии, министър-председател на Индия, е че добрият политик не трябва да владее, а да служи. Фридрих Ничше, немски философ, споделя тезата за това, че на учените, които стават политици се отрежда комичната роля да бъдат чистата съвест на политиката.

Джеймс Кларк, преподавател по теология в Харвардския университет, твърди, че за да бъде политика добър държавник следва да може да:

- поставя цели, водещи до значими промени в интерес на обществото;
- задава визията и посоката за развитие на обществото;
- се противопоставя при нужда на текущото обществено мнение и на интересите на политическия елит;
- формулира национални приоритети в разрез с приоритетите на политическото статукво;
- непрекъснато да доказва своите качества в хода на политическия процес;
- притежава задълбочени знания, широка обща култура, които да са основата на самочувствието му;
- доказва политическа биография, която елиминира случайността.

Добрият политик извлича поуки, докато слабият политик се сърди на народа и губи търпение. Добрият политик трябва да може да улови историческия момент, в който да заеме ясна и последователна позиция. Поведението на добрия политик се основава на ясни

принципи и ценности, изисква последователност, търпение, временен дискомфорт, дори изолация; готовност за аргументиран сблъсък с противоположни идеи.

В свое изследване Адриана Аврамова определя качествата на добрия политик. Според нея добрия политик трябва да бъде:²

- образован, което се оценява с висока степен на образование, придобито в страната и в чужбина в престижни университети;
- финансово обезпечен и с добра репутация, което се оценява чрез добро материално състояние, снижаващо желанието за лично облагодетелстване с помощта на корупционни действия;
- харизматичен, оценявано със способностите на политика да печели симпатиите на хората, които да му се доверяват;
- информиран, което означава да познава и да може да си обяснява случващото се в страната и по света, а също така означава информираност при взимане на решения;
- стратег, което означава да може да преценява чуждите ходове, н базата на което да изгражда своята стратегия, с която умело да борави;
- емоционален, което се оценява чрез спазване на определена рамка за поведение, а също така чрез способността да бъде близко до хората чрез своята емоционалност и първичност;
- последователен, което означава, че добрият политик трябва да бъде решителен и да не променя лесно собственото си мнение;
- открит, което означава да приема интереса към личното му пространство;
- отговорен, което означава да поема отговорност за своите решения и действия, да признава допуснатите грешки и да не се крие зад имунитета си;
- да защитава националните интереси като поставя интересите на народа на първо място, над своите лични интереси.

Качества на добрия политик включват, но не се изчерпват с:³

- твърд характер и излъчване на доверие;
- притежание на харизма и способност да се прави добро впечатление;
- отдаденост, което разграничава политиците, които действат от политиците-фантазьори;
- притежание на способности за общуване;
- компетентност, която изисква демонстриране и непрекъснато усъвършенстване;
- прозорливост;
- щедрост като се има предвид, че човек се почита по това, което е дал, а не по това, което е взел;
- инициативност, което означава да знае какво иска, да може да предприема действия за да го постигне, да поема риск, да признава допуснатите грешки, които да не го отказват;
- умение да се вслушва, да провежда срещи с хора и да чете между редовете;

- отговорност и да не работи само в предизборно време.

В различни публикации могат да бъдат открити систематизирани качества на добрия служител с пагони (офицер). В своята книга „Помни войната“ Борис Дрангов⁴ определя качества, които трябва да притежава добрия офицер:

- патриотизъм и любов към родината;
- самоотверженост и себеотричане;
- воля и характер;
- грижа за подчинените;
- боен дух;
- желязна дисциплина;
- почтеност и справедливост;
- личен пример и отстояване на воинската чест;
- честност, непоколебимост и възвишеност.

Качествата на добрия офицер са систематизирани и в Етичния кодекс за поведение на военнослужещите.⁵

- спазване на законите;
- лоялност, измервана чрез утвърждаване и развиване на авторитета на институциите;
- добросъвестност, оценявана по отговорното изпълнение на задълженията;
- безпристрастност, изразяваща се в обективно и непредубедено изпълнение на задълженията;
- равнопоставеност и недопускане на ограничения на права и задължения;
- отговорност, оценявана чрез точността и своевременността при изпълнение на задълженията;
- политически неутралитет и недопускане на политически пристрастия;
- почтеност, честно и безпристрастно поведение;
- конфиденциалност при опадване на информацията;
- колегиалност, учтивост и поведение, основано на уважение;
- отсъствие на корупционни и дискриминационни действия.

СЪЗДАВАНЕ НА ПРОФИЛИ ЗА ДОБРИЯ ПОЛИТИК И ЗА ДОБРИЯ СЛУЖИТЕЛ С ПАГОНИ

Профилирането е доказан в изследователската общност инструмент за извеждане на общи, сходни характеристики за определена група субекти. Двата основни подхода за създаване на профили са индуктивния и дедуктивния подход. В първия случай се разчита на обединяване на идентифицирани общи характеристики за групата изследвани субекти, докато във втория случай се тръгва от един по-общ образ, на базата на който се извеждат специфичните характеристики. Избраната в настоящето изследване методика дава предимство на индуктивния подход, с помощта на който се обобщават характеристиките на

двете категории изследвани субекти, изброени по-горе и на тази база се създават профилите на добрия политик и на добрия служител с пагони.⁶

Базирайки се на извлечената информация от използваните източници, като типични характеристики на добрия политик могат да бъдат посочени следните:

- разумен, със способност за правилна преценка на ситуацията и със собствена съвест; принципен, търпелив и разумен, с умение да разбира другите; да остава верен на себе си и да не губи смирението си;
- целеустременост, водеща до значими промени в интерес на обществото; визионер, посочващ посоката за развитие на обществото; непрекъснато доказващ своите качества в хода на политическия процес; притежаващ задълбочени знания, широка обща култура, които са основа за самочувствието му; притежаващ доказана политическа биография, която елиминира случайността;
- способност за извличане на поуки от практиката както и за фиксиране на историческия момент, в който да заеме ясна и последователна позиция; с поведение, основаващо се на ясни принципи, ценности, последователност и търпение; готовност за преодоляване на временен дискомфорт, дори на изолация, както и за аргументиран сблъсък с изразяващи противоположни идеи;
- високо ниво на образование; финансова обезпеченост и с добра репутация; харизматичност; информираност; стратегическа ориентираност; емоционалност; откритост;
- добрият политик трябва да се измерва по резултатите; на учените, които стават политици се отрежда комичната роля да бъдат чистата съвест на политиката.

В същото време, като характеристики, които биха намалили степента на качеството и професионализма на политика могат да бъдат посочени:

- подчиненост на илюзии, свързани с това, че той самият прави историята и концентриране на мисълта върху това да запази властта за цял живот; стремеж за отстраняване на всичко, което дори само със своето съществуване застрашава запазването на властта; създаване и поддържане на контраст между разбирането за „ние“ и „те“, с помощта на който политикът се стреми да получи преданост на големи групи от хора, слабият политик се сърди на народа и при неуспех бързо губи търпение;
- в психологически план лошият политик се стреми да създава около себе си аура на власт и възхищение, от която се появяват претенциите, както и стремеж да владее, а не да служи; неприемливо за добрия политик е да бъде надменен, да се самоизтъква и да демонстрира превъзходство над останалите, да продава политиката като продукт, като например препарат за пране, а да не се бори за убежденията си, да не признава и да не се подчинява на законите.

Следвайки същия подход и на базата на използваните литературни източници, типичните характеристики на добрия служител с пагони могат да бъдат обобщени по следния начин:

- патриотизъм, самоотверженост, себеотричане, проява на воля и силен характер, честност, непоколебимост и възвишеност; грижа за подчинените
- желязна дисциплина, почтеност и справедливост, личен пример и отстояване на воинската чест; спазване на законите;

- отговорност, лоялност, добросъвестност, безпристрастност, равнопоставеност и недопускане на ограничения на права и задължения;
- политически неутралитет и недопускане на политически пристрастия; почтеност, честно и безпристрастно поведение; конфиденциалност при опадване на информацията;
- колегиалност, учтивост и поведение, основано на уважение, отсъствие на корупционни и дискриминационни действия.

СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА ПРОФИЛИТЕ НА ДОБРИЯ ПОЛИТИК И НА ДОБРИЯ СЛУЖИТЕЛ С ПАГОНИ

Предимствата и недостатъците от пагонизирането на образа на българския политик са изведени с помощта на сравнителния анализ. На сравнение се подлагат създадените два профила като се търсят доказателства за сходства и различия на включените в тях типични характеристики. Сравнението се прави на базата на следните критерии и в рамките на следните области:

- сходства и различия при характеристиките, описващи личностните особености;
- сходства и различия при характеристиките, описващи специфичните (професионалните) особености;
- сходства и различия при характеристиките, описващи образователния ценз и нивото на обща култура;
- сходства и различия при характеристиките, описващи отношенията с околните.

Резултатите от сравнителния анализ са показани в таблица 1.

Таблица 1. Сравнителен анализ на създадените профили

Профил на добрия политик	Профил на добрия служител с пагони
<i>1. Характеристики, описващи личностните особености</i>	
разумност, принципност, съвестност, отговорност, последвателност	патриотизъм, дисциплинираност, честност, непоколебимост и възвишеност
смирение, търпеливост, способност за отчитане на собствените грешки	почтеност и справедливост, спазване на законите
самодисциплина, самоконтрол и критичност към себе си	отговорност, подчиненост на правилата и на единоначалието
финансова обезпеченост и добра репутация, липса на интерес към корупция	
<i>2. Характеристики, описващи специфичните (професионалните) особености</i>	
доказана политическа биография, изградена в подходяща среда	лоялност, добросъвестност, безпристрастност, равнопоставеност и недопускане на ограничения на права и

	задължения
стратегическа ориентираност, визионерство и информираност	самоотверженост, себеотричане, проява на воля и силен характер
подходяща емоционалност и откритост	политически неутралитет и недопускане на политически пристрастия
партийна лоялност и споделяне на партийните интереси и ценности	конфиденциалност при опадване на информацията
ориентираност към резултатите	отсъствие на корупционни и дискриминационни действия
<i>3. Характеристиките, описващи образователния ценз и нивото на обща култура</i>	
задълбочени специфични знания, придобити в престижни университети	притежаване на общи знания в областта на стратегията, оперативното изкуство и военната тактика
широка обща култура и съвременни разбирания за процесите в света	притежаване на специфични знания, задавани от изпълняваната служба
самочувствие базирано на знание, опит и резултати	унифицираност на притежаваните знания с акцент върху тяхната устойчивост и по-малко върху иновациите
<i>4. Характеристиките, описващи отношенията с околните</i>	
умения за общуване и за разбиране на другите	грижа за подчинените в рамките на правила и на правомощия
поставяне на общите интереси над личните, споделяне на общи ценности	личен пример и отстояване на воинската чест
харизматичност и готовност за разбиране, фокусиране и подкрепа на последователите	честно и безпристрастно поведение; отсъствие на фаворизиране и непотизъм
готовност за аргументиран диалог с изповядващите противоположни идеи	колегиалност, учтивост и поведение, основано на уважение
отсъствие на надменност, себеизтъкване и демонстриране на превъзходство	
стремеж да служи на обществото, а не да владее властта	

От информацията, представена в таблица 1 могат да бъдат направени обобщения за сходствата и различията при типичните характеристики за добрия политик и за добрия служител с пагони, във формулираните четири области:

- по отношение на характеристиките, описващи личностните особености:

СХОДСТВА: на лице е висока степен на сходство при характеристиките, описващи личностните особености на субектите от двата профила. Качества като принципност, отговорност, самодисциплина и т.н. разбираемо присъстват и при двете групи изследване субекти;

РАЗЛИЧИЯ: не се наблюдават съществени различия в личностните характеристики на двете групи изследвани субекти.

- по отношение на характеристиките, описващи специфичните (професионалните) особености:

СХОДСТВА: на лице са минимални сходства по отношение на изследваните характеристики, типични за двете групи субекти;

РАЗЛИЧИЯ: основните различия между двете групи анализирани субекти са по отношение на политическата и партийната ангажираност и лоялност, както и по отношение на перспективата и мащаба на вижданията в професионалната област.

- по отношение на характеристиките, описващи образователния ценз и наличието на широка обща култура:

СХОДСТВА: за двете групи изследвани субекти е налице сходство по отношение на изискването за широка обща култура и на основа от специфични знания, покриващи различаващи се области.

РАЗЛИЧИЯ: идват от спецификата на онова, с което се занимават двете групи изследвани субекти, но по-важната разлика се явява степента на определеност и предварителна зададеност (детерминираност, определеност) на необходимите специализирани знания.

- по отношение на характеристиките, описващи отношенията с околните:

СХОДСТВА: в случая сходствата са на ниво принципи, върху които се гради отношението с околните. Като пример, диалогичност, комуникативност, равнопоставеност и т.н.

РАЗЛИЧИЯ: идват от начините и средствата за реализиране на отношенията с околните. Като пример, при добрия политик се използват средства като харизматичност, аргументиран диалог и демократичност, докато при общуването си с околните добрият служител с пагони си служи с личен пример, безпристрастност, колегиалност, подчинена на единоначалието.

В крайна сметка предимствата и недостатъците от пагонизирането на образа на българския политик се извеждат от посочените по-горе предимства и недостатъци като се обобщават четирите изследвани области от характеристики. При получените резултати от изследването:

- като предимства могат да бъдат посочени наличието в профила на служителя с пагони на личностни характеристики и от части на характеристики в останалите три области, които са съвместими с типичните характеристики от профила на добрия политик;
- като недостатъци се явяват различията в типичните характеристики по отношение на професионалната сфера, образованието и отношението с околните.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ И ИЗВОДИ

Целта на настоящето изследване не е отричане на възможността за реализиране на добрия служител с пагони на високите нива в политическата система на страната. Целта по-скоро е да се изследва ефективността при трансформирането на модела на добрия служител с пагони в модел на добрия политик. Тази трансформация е важна не само поради зачестилите случаи за реализирането ѝ, а и поради значимостта на ролята на добрия политик за справяне с кризите и общественото благоденствие. Като основен извод може да се обобщи, че успешният модел за пагонизиране на образа на българския политик е възможен при условие, че се постигне едновременно затвърждаване и засилването на посочените по-горе предимства и трайно и устойчиво преодоляване на изведените недостатъци.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

1. “Политик, качества за политик, политик и държавник, големият политик, политици,” CAO.bg, 2018, <https://cao.bg/politik-politik-i-darzhavnik-polititsi/>
2. Кой е добрият политик/ или наръчник на добрия политик, E-Burgas.com, 2014, <https://e-burgas.com/post/koy-e-dobriyat-politik-ili-narachnik-na-dobriya-politik>
3. Адриана Аврамова, “Идеалният политик,” Lentata.com, 2014, https://www.lentata.com/page_6019
4. “За честта на пагона, Otbrana.com,” 2019, https://otbrana.com/%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8_13086
5. Борис Дрангов, Помни войната (Сдружение „Българска история,“ 2018) ISBN 9786199071175, <https://www.book.store.bg/p236063/pomni-vojnata-boris-drangov.html>
6. “Етичен кодекс за поведение на военнослужещите,” 2021, https://di.mod.bg/sites/di-site/files/norm_doc_files2023/%D0%95%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%B5%D0%BD%20%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81%20%D0%B7%D0%B0%20%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%B2%D0%BE%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B6%D0%B5%D1%89%D0%B8%D1%82%D0%B5.pdf
7. Венелин Георгиев, Човешкият фактор в киберсигурността (София: “Авангард Прима,” 2015). <https://securitystudies.nbu.bg/bg/publikacii/choveshkiqt-faktor-v-kibersigurnostta>